

Vergaderjaar 2025–2026

36 826

Verslag van een werkbezoek aan Denemarken door een delegatie van de vaste commissie voor Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

Nr. 1

VERSLAG VAN EEN WERKBEZOEK AAN DENEMARKEN DOOR EEN DELEGATIE VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR LANDBOUW, VISSERIJ, VOEDSELZEKERHEID EN NATUUR VAN 7 TOT EN MET 9 MEI 2025

Vastgesteld 30 september 2025

Een delegatie van de vaste commissie voor Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur heeft van 7 tot en met 9 mei 2025 een werkbezoek gebracht aan Denemarken. Het doel van het bezoek was om inzicht te krijgen in het Deens Landbouwakkoord (Grøn Trepert). Dit akkoord is in de zomer van 2024 samen met stakeholders van landbouw- en natuurorganisaties gesloten om te zorgen voor meer natuur, schoon water en een duurzame transitie van de landbouw. In het najaar van 2024 sloot de SVM-regering, bestaande uit de *Socialdemokraterne* (de Deense Sociaaldemocraten), *Venstre* (de Deense liberale partij) en *Moderaterne* (de Deense Gematigden), samen met een brede coalitie van het Deense parlement een politiek akkoord voor brede (politieke) steun voor de uitvoering voor het Deens Landbouwakkoord. Enkele speerpunten uit het akkoord zijn de CO₂-belasting op de uitstoot van vee, het verminderen van de stikstofuitstoot, een nieuwe benadering van het gebruik van land (15 procent van het landbouwareaal moet worden omgezet in bos en veengebieden) en het prioriteren van technologische oplossingen. Overige onderwerpen die aanbod kwamen tijdens het buitenlandse werkbezoek waren (de effecten van) het verlies van de derogatie op de Nitraatrichtlijn in Denemarken en de ervaringen van Nederlandse boeren in Denemarken. De delegatie heeft zowel in de voorbereiding op, als tijdens het werkbezoek uitstekende ondersteuning ontvangen van de Nederlandse ambassades in Denemarken en is ambassadeur Trooster (Denemarken) en haar respectievelijke team daarvoor zeer erkentelijk. De delegatie bestond uit de leden Van Campen (delegatieleider, VVD), Nijhof-Leeuw (PVV), Bromet (GroenLinks-PvdA), Meulenkamp (VVD), Holman (NSC), Podt (D66), Pierik (BBB), Vedder (CDA) en Grinwis (ChristenUnie). De delegatie brengt hierbij verslag uit van het werkbezoek.

Het buitenlandse werkbezoek begon op woensdagmiddag 7 mei 2025 met een werkbezoek aan een biologische melkveehouderij in Gislinge, op een uur rijden van Kopenhagen, waar de delegatie een lunch kreeg aange-

boden. Op het bedrijf worden 230 koeien gehouden, die bestaan uit een driewegkruising met Holstein zwartbont, Deens roodbont en Montbéliarde. Een deel van de veestapel bestaat uit zuiver Holstein en zuiver Deens roodbont. Tijdens de lunch werd het Deense landbouwakkoord uitgebreid besproken. De eigenaren van het bedrijf gaven een toelichting op de totstandkoming van het akkoord en specifieke afspraken die daarin zijn opgenomen, waaronder het doel om 15 procent landbouwgrond om te zetten in natuur. Daarnaast werd ingegaan op de invulling van het akkoord op regionaal niveau. Momenteel wordt de Grøn Trepert uitgewerkt in 23 lokale processen. Gemeenten werken in deze lokale processen gebiedsspecifieke maatregelen uit samen met boeren en natuurorganisaties. Het is de bedoeling dat deze 23 plannen voor het einde van dit jaar (2025) zijn afgerond. De delegatie kreeg tijdens het gesprek een inkijkje in de uitdagingen waar de lokale gebieden voor staan. Ook was er de mogelijkheid om uitgebreid vragen te stellen. Het werkbezoek werd afgesloten met een rondleiding over het bedrijf.

's Avonds vond er een rondetafel diner op de residentie van de Nederlandse Ambassadeur in Denemarken, Nienke Trooster, plaats. Bij het rondetafel diner waren zes Nederlandse boeren in Denemarken aanwezig. Tijdens het diner stonden er vier tafels met plaats voor vijf genodigden, waarbij de boeren per gang van tafel wisselden. Door deze opzet kon de delegatie uitgebreid met alle boeren afzonderlijk in gesprek gaan. Deze boeren vertelden over hun ervaringen in Denemarken en de redenen om naar Denemarken te emigreren. De delegatie vroeg hen daarbij naar hun visie op de toekomst van de Deense landbouw. De verschillen tussen Denemarken en Nederland werden tevens besproken. Met het rondetafel diner werd de eerste dag van het buitenlandse werkbezoek afgesloten.

Op donderdag 8 mei 2025 begon de tweede dag van het werkbezoek met een bezoek aan Food Nation. Dit is een publiek-privaat partnerschap zonder winstoogmerk dat is opgericht door de Deense overheid en toonaangevende particuliere organisaties en bedrijven vanuit de hele keten. Food Nation vormt de toegangspoort tot informatie over de Deense landbouw- en voedingssector en kennis die de groei van het internationale bedrijfsleven kan versnellen door betere oplossingen, innovatieve producten en vertrouwensvolle samenwerking. Food Nation promoot Denemarken als koploper op het gebied van innovatieve, duurzame en effectieve voedselproductie. De delegatie kreeg een presentatie over de achtergrond van het bedrijf, waarbij werd ingegaan op de geschiedenis van de landbouw in Denemarken. Tijdens het stellen van vragen werd de link naar het Deens landbouwakkoord snel gelegd zodat de delegatie inzicht kreeg in het publiek-private perspectief. Een korte rit met de bus bracht de delegatie daarna naar het Ministeriet for Grøn Trepert. Het is voor het eerst in de Deense geschiedenis dat er een ministerie is opgericht met als enig doel een politieke overeenkomst uit te voeren, te weten het Deens Landbouwakkoord. Aldaar voerde de delegatie een kort gesprek met de Minister for Grøn Trepert Jeppe Bruuns Christensen. Tijdens deze uitwisseling met de Minister is ingegaan op de praktische uitvoering van het landbouwakkoord en wat dat betekent voor de Deense landbouwsector.

's Middags volgde een programma bij Novonesis, een bedrijf dat in 2024 is ontstaan na een fusie van twee bedrijven op het gebied van «biosolutions». Novonesis onderzoekt het gebruik van micro-organismen en werkt met klanten in 30 sectoren samen om innovaties gericht op te toekomst te creëren, waaronder in de landbouwsector. Het bezoek begon met een uitleg van het hoofd van de afdeling Wetenschap over fermentatie, de invloed die organismen en enzymen kunnen hebben op het langer goed houden van de melk voor het maken van kaas. Ook werd de nieuwe

locatie van de testfaciliteit getoond. Verder werd besproken hoe de smaak van kaas kan worden beïnvloed. De delegatie was erg geïnteresseerd in het proces en de vergelijking en samenwerking met het Nederlandse DSM kwam ter sprake. Aan het einde van deze presentatie was er ten slotte de mogelijkheid om de door Novonesis geproduceerde kaas te proeven. Tijdens de lunch werden er presentaties gegeven over de achtergrond van Novonesis, de biosolutions productportfolio en over de politieke prioriteiten voor de biosolutionssector, waarbij dieper werd ingegaan op regelgevende belemmeringen op Europees niveau.

Het middagprogramma werd daarna vervolgd in het Deense parlement. De delegatie werd ontvangen door leden van de Commissie Milieu en Voedsel. Hierbij waren de volgende parlementsleden aanwezig: Erling Bonnesen (*Venstre*- Liberale Partij), Kim Edberg Andersen (*Danmarksdemokraterne* – Deense Democraten) and Carl Valentin (*Socialistisk Folkeparti* – GroenLinks). De delegatie sprak met deze leden over het Deens Landbouwakkoord, de uitwerking daarvan en de invloed op de Deense landbouwsector. Ook kwam het verlies van de derogatie op de Nitraatrichtlijn aan bod. Tijdens het gesprek werd duidelijk dat de partijen van Erling Bonnesen (als onderdeel van de coalitie) en Carl Valentin (als oppositiepartij) waren betrokken bij de totstandkoming van het akkoord, in tegenstelling tot de Deense Democraten, wat tot een interessante discussie leidde tussen eenieder die aan tafel zat. De delegatie betrok hierbij wat tot dan toe was opgehaald tijdens de verschillende onderdelen van het buitenlands werkbezoek. Ten slotte kreeg de delegatie een korte rondleiding door het Deense parlementsgebouw waarbij men een toelichting kreeg over de geschiedenis en symboliek in het gebouw. De dag werd afgesloten met een delegatiediner.

Op vrijdag 9 mei 2025 vond er op de Nederlandse ambassade in Denemarken als eerste onderdeel van de dag een rondetafelgesprek over het Deens Landbouwakkoord plaats. Deze had als doel om de overeenkomst vanuit verschillende perspectieven (voor- en tegenstanders) te begrijpen en dit te vergelijken met de Nederlandse situatie. De discussie werd onder andere gevoerd over de uitdagingen, de mogelijke positieve en negatieve effecten van het landbouwakkoord, wat er precies is opgenomen en wat nog op lokaal niveau moet worden uitgewerkt. De genodigden van het rondetafelgesprek bestonden uit landbouworganisatie Bæredygtigt Landbrug, niet-gouvernementele organisatie Organic Denmark, handelsorganisatie Danish Agriculture & Food Council en Danmarks Naturfredningsforening, de Deense vereniging voor natuurbehoud. De twee laatstgenoemde organisaties waren direct betrokken bij het Landbouwakkoord, de andere twee niet.

Na een lunch op de ambassade en een busrit van een uur bezocht de delegatie het Roskilde Fjord, een Natura 2000-gebied. Het bezoek stond in het teken van de volgende thema's: het natuurbeleid in Denemarken, het waterbeheer en het Deens Landbouwakkoord. De problematiek rondom deze thema's komt in dit natuurgebied samen. De waterkwaliteit in het Fjord is slecht en men heeft te maken met de uitspoeling van nutriënten. Er werden presentaties gegeven door leden van het Deense natuurbureau (Naturstyrelsen, wat onderdeel is van het Ministerie voor Milieu) en het Deens Agentschap voor Groene Transitie en Aquatisch Milieu (Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø) over onder andere de waterkwaliteit en hoe om te gaan met het natuurbeleid.

Op vrijdagavond 9 mei 2025 keerde de delegatie per vliegtuig huiswaarts.

De voorzitter van de delegatie,
Van Campen

De griffiers van de delegatie,
Van den Brule-Holtjer
Neefjes